

SANANVAPAUESTA JA JUMALANPILKASTA KESKUSTELTIIN (11.6.2007)

Helsingin yliopiston vapaa-ajattelijayhdistys Prometheus ry järjesti sunnuntaina 10.6.2007 yleisötilaisuuden aiheena *Sananvapaus ja jumalanpilkkä. Muhammed-pilakuvista Jeesus-pilakuviin*. Tilaisuus järjestettiin Domus Academican Benita-salissa. Onneksi oli sunnuntai-päivä, sillä arkisin naapurissa porataan sekä räjäytetään kalliota ja kuljetetaan pois louhetta, joten meteli on sen mukainen. Nyt vallitsi rauha, yleisöäkin oli yli 20 henkeä, myös kristittyjä ja muita kuin vapaa-ajattelijoita tai ateisteja.

Kim Sjöström (vas.) ja Janne Vainio.

Tilaisuuden avasi järjestävän yhdistyksen puheenjohtaja Kim Sjöström. Tilaisuus jakaantui kahteen osaan. Ensin yhdistyksen varapuheenjohtaja Janne Vainio alusti aiheesta Jumalanpilkkä länsimaisessa sekulaarissa valistusperinteessä. Tämän jälkeen seurasi paneeli, johon oli kutsuttu neljä vierasta: päätoimittaja Isra Lehtinen (An-Nur-lehti, Suomen Islamilainen Yhdyskunta), teologi Heidi Rautionmaa (uskontojen välinen dialogiliike), valtiotieteen tutkija Iivi Masso (Helsingin yliopisto, käytännöllisen filosofian laitos) ja ihmisoikeusaktivisti Sampo Syreeni (Helsingin Vapaa-ajattelijat ry). Valitettavasti Sampo Syreeni ei saapunut saapunut paneeliin.

Alustuksessaan Vainio kertoi, että se mitä jumalanpilkkä on, on yleensä määritelty uskonnon opeissa. Jumalanpilkkää voi olla esim. jumalan kuvaaminen. Myös se että otetaan jumalan asema, voi olla jumalanpilkkää.

Hän esitti kolmijaon. 1. *Opillinen pilkkä*, jossa arvostellaan uskonnon oppeja; 2. *satiirinen pilkkä*, jossa vedotaan ihmisten tunteisiin, esim. pilakuvat; 3. *pilkkäävät teot*, josta mainittiin kaksi esimerkkiä. Jeesuksen katsottiin ottaneen jumalan aseman ja siksi häntä syytettiin jumalanpilkkasta. Uudempina aikoina syytettiin erästä plastiikkakirurgia jumalanpilkkasta, koska tämä oli puuttunut jumalan luomistyöhön muovailemalla jollekulle ihmiselle uudenmallisen nenän.

Miksi tahallista jumalanpilkkaa esitetään? Tätä Vainio eritteli näin: 1. *Huvin vuoksi*, jossa vaikuttimena voi olla pahantahtoisuus; 2. *terapiasyistä*, jolloin halutaan esim. päästä irti joistakin aiemmista uskomuksista; 3. *poliittisista syistä*, esim. satiiri papiston toimista. Onko jumalanpilkka vain jumalan kuvan pilkkaa?, Vainio kysyi, ja jatkoi, että näitä on usein vaikea erottaa toisistaan.

Jumalanpilkkalait ja -säädökset ovat seurausta siitä, että uskonnolla, jonka suojaksi ne on säädetty, on tai on ollut poliittisesti merkittävä valta-asema. Ellei tällaista uskontoa ole olemassa, ei ole syntynyt jumalanpilkkalakejakaan.

Lopuksi Vainio sanoi, että monikulttuurisuuden osalta asiassa voidaan nähdä sisäinen kiista länsimaisen kulttuurin kahden näkemyksen välillä: 1. *Liberaali monikulttuurisuus* lähtee siitä, että kehittyneiden länsimaiden perusoikeusjärjestyksissä on pyritty minimoimaan kulttuurispecificiä piirteitä, koska tavoitteena on samat oikeudet ja velvollisuudet kaikille ja että kaikilta voidaan myös vaatia näiden noudattamista. Toisaalta on olemassa 2. *monikulttuurisuuden kommunitaristinen malli*, jota ns. suvaitsevaisto kannattaa ja joka on osa punavihertävää ajattelua.

Paneelikeskustelu

Iivi Masso kertoi olevansa maallinen humanisti ja liberaalin demokratian kannattaja. Hänen mielestään uskonto on erotettava politiikasta. Hän oli elänyt Virossa, jota Neuvostoliitto miehitti ja jossa sananvapautta ei ollut. Masson mielestä on pelottavaa, että sananvapaudesta oli tinkiessä niin helposti kuin mikä tapahtui Muhammed-pilakuvien yhteydessä. Pilakuva-kiistaa lietsottiin lietsomalla ja siinä olivat mukana myös poliittiset johtajat.

Massosta on outoa, että Suomessa on jumalanpilkkalaki. Kysymykseen siitä olisiko rangaistuspykälä kollektiiviin kohdistuneesta pilkkaamisesta tai loukkaamisesta tarpeen, hän vastasi, ettei kannata rangaistavuuden laajentamista. Huonoa makuakin pitäisi sallia, mutta esim. väkivaltaan yllyttämisessä on raja, jonka ylittämistä ei voida sallia.

Heidi Rautionmaa kertoi olevansa teologi ja toimittaja sekä kristitty kirkon jäsen. Hän on myös hoitanut jonkin verran pastorin tehtäviä. Hänen mielestään pitää kunnioittaa sitä mikä on toisille pyhää. Hän nimenomaan sanoi tarvitsevansa kunnioittamisen käsitteen. Rautionmaa haluaa kohdata muita ihmisiä ja asioita pitäisi puida dialogin kautta, ei vastakkainasettelun kautta. Tärkeää on kuuntelemisen taito. Rautionmaa kannattaa uskonnonvapautta, mutta arvostelee usein myös omaa kirkkoaan. Kun tehdään vertauksia, ei tule verrata jotakin hyvää ohjetta suoraan käytäntöön (mikä on usein kaukana ohjeesta). Hän kysyy: Miksi pitää pilkata? Mikä on tämä asenne? Hänelle "Jumala on" ja "Jumala on rakkaus ja elämä".

Isra Lehtinen sanoi syntyneensä tavalliseen luterilaiseen perheeseen, mutta on ollut muslimi vuodesta 1991 alkaen. Muslimiksi ryhtyminen ei saanut alkuaan yhteiskunnallisista syistä, vaikka hän on aika kriittinen yhteiskunnallisissa asioissa ja myös sellaisten maiden kohdalla, joissa islam on valtauskonto. Kristityillä ja muslimeilla on oma dialogipiirinsä, jossa Lehtinen on mukana. Hän on opiskellut myös valtio-oppia ja hänen mielestään monet poliittiset kysymykset ovat yhteisiä uskonnottomille ja uskovaisille.

Tanskan maassa tilanne on ollut nurja etenkin muslimeja kohtaan. Kunkin maan lakeja tulee noudattaa. Lehtinen sanoo kannattavansa sananvapautta. Muslimeja on monenlaisia ja esim. vanhojen buddhalaisten patsaiden tuhoamista Afganistanissa Lehtinen piti ikävänä asiana. Islamiakin kohtaan voidaan suunnata huumoria, mutta ei tule mennä pyhän alueelle. Myös fanaattisuutta voidaan arvioida huumorin keinoin. Esimerkkinä huumorista Lehtinen mainitsi nimityksen "lakana-Lasse". Sillä kuulemma tarkoitetaan miestä, joka on pukeutut päällensä hameennäköisen vaateen ja kulkee turbaani päässään. Nykyinen rikoslain 17 luvun 10 § on hänen mielestään hyvä. Suomessa evankelis-luterilainen kirkko on valtaväestön kirkko, eikä Lehtinen halua sitä purkaa.

Yleisö kuunteli tarkkaavaisesti panelistien puheenvuoroja. Useita yleisöpuheenvuorojakin kuultiin. Panelistit saivat kiitoksia esiintymisestään. Erityisesti ei murehdittu Sampo Syreenin poisjääntiä. Syreeni oli vain muistanut väärin tilaisuuden alkamisen ajankohdan. Olisi kyllä ollut mielenkiintoista kuulla hänenkin puheenvuoronsa.

Kimmo Sundström

Rikoslaki 17 luku, 10 §

"Uskonrauhan rikkominen

1. Joka

1) julkisesti pilkkaa Jumalaa tai loukkaamistarkoituksessa julkisesti herjaa tai häpäisee sitä, mitä uskonnonvapauslaissa ([267/1922](#)) tarkoitettu kirkko tai uskonnollinen yhdyskunta muutoin pitää pyhänä, tai

2) meluamalla, uhkaavalla käyttäytymisellään tai muuten häiritsee jumalanpalvelusta, kirkollista toimitusta, muuta sellaista uskonnonharjoitusta taikka hautaustilaisuutta,

on tuomittava *uskonrauhan rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi."